

Πολιτισμική Κληρονομιά: Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον

Το παρελθόν αποτελεί μία άγνωστη γη. Μία άγνωστη γη, που ωστόσο κάθε λαός οφείλει να μην αγνοεί και να μαθαίνει γι' αυτή και το ιστορικό της υπόβαθρο. Δίχως τούτη και δίχως να γνωρίζουμε το παρελθόν μας, όχι μόνο χάνεται η πολιτισμική ιστορία ενός έθνους, αλλά δε μπορούμε ούτε να την εξελίσσουμε στο σήμερα και να την προάγουμε στο μέλλον. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η πολιτισμική κληρονομιά η οποία είναι σαφώς σημαντική και γι' αυτό το λόγο τα κράτη οφείλουν να τη σέβονται και να μεριμνούν προστατεύοντάς την με κάθε τρόπο και αξιοποιώντας την κατάλληλα.

Η πολιτισμική κληρονομιά, είτε υλική, είτε άυλη (όπως π.χ. οι παραδόσεις που έχουν κληροδοτηθεί από τους πρόγονους μας σε εμάς) αποτελεί μία πρακτική κατανόησης και αξιοποίησης του παρελθόντος με την έννοιά της να ποικίλει. Στην ουσία της μπορεί να αφορά αποκλειστικά την τέχνη ή κάποιο έθιμο το οποίο περιγράφει τον τρόπο ζωής που είχε αναπτυχθεί κατά το παρελθόν από μία κλειστή ομάδα ατόμων ή και μεγαλύτερη κοινότητα και το οποίο μεταδίδεται από γενιά σε γενιά, περιλαμβάνοντας ήθη, έθιμα, πρακτικές, αντικείμενα, καλλιτεχνικές εκφράσεις και αξίες. Πέρα από αυτά, η πολιτισμική κληρονομιά συνιστά και μια σημαντική πηγή εσόδων ιδίως στον παγκοσμιοποιημένο οικονομικά 21^ο αιώνα κατά τον οποίο γίνεται λόγος έντονα και για οικονομικές πολιτιστικές βιομηχανίες, ιδιαίτερα για χώρες που το εθνικό τους σήμα συνδέεται άμεσα με την έννοια του πολιτισμού όπως είναι η Ελλάδα. Επιπλέον, για να αλληλοεπιδράσει κανείς με την πολιτισμική κληρονομιά δε χρειάζεται να κατευθυνθεί υποχρεωτικά σε διάφορα μουσειακά ιδρύματα (τα οποία σήμερα δεν αποτελούν μόνο κέντρα προστασίας και διατήρησης έργων τέχνης, αλλά και χώρους ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης και μελέτης) αλλά μπορεί να τη συναντήσει σε αστικούς δρόμους ή σε φυσικά περιβάλλοντα.

Με την άμεση αυτή οπτική επαφή ένας άνθρωπος μπορεί καθημερινά να έρχεται σε «επικοινωνία» με μνημεία ή γλυπτά τα οποία βρίσκονται γύρω του, τα οποία μπορεί να αγνοεί άθελά του ή να τα θαυμάζει . Όπως αναφέρει

ο Steven Hoelscher η βιομηχανία της πολιτισμικής κληρονομιάς δε διαθέτει μόνο υπέρμαχους αλλά και επικριτές. Σύμφωνα με αυτούς, εκπροσωπεί την «άσχημη ιστορία», αλλά αποτελεί και μια ισχυρή ιδεολογική βάση εθνικών ταραχών. Στον αντίποδα, οι υποστηρικτές της πολιτιστικής κληρονομιάς θεωρούν ότι αποτελεί την αφετηρία και την πεμπουσία όλων των πολιτισμικών ταυτοτήτων του παρελθόντος. Ας τονίσουμε αναφορικά με την σημαντική έννοια του χρόνου πως ο David Lowenthal το 1998 επισήμανε ότι το παρελθόν μπορεί μεν να αποτελεί μία ξένη χώρα, να είναι μακρινό, άγνωστο και στο οποίο οι άνθρωποι ζούσαν υπό διαφορετικές συνθήκες, οι περισσότεροι άνθρωποι όμως σήμερα το κοιτάζουν και το βλέπουν ως ένα οικείο βασίλειο.

Κατ' ακολουθίαν, η πολιτισμική κληρονομιά συνδέεται άμεσα με το παρελθόν και σύμφωνα με την Barbara Kirschenblatt στην πραγματικότητα είναι κάτι νέο. Αποτελεί μία διαδικασία πολιτισμικής παραγωγής και ανάπτυξης στο παρόν, η οποία καταφεύγει στο παρελθόν. Η δε διαφορά, είναι ότι στο παρελθόν η πολιτισμική κληρονομιά είχε την έννοια της κληροδοσίας, ενώ σήμερα συνιστά πρακτική ανάδειξης και εξύμνησης του παρελθόντος αλλά αναφέρεται επίσης και σε τρέχουσες χρήσεις αυτού οι οποίες έχουν σκοπό να εξυπηρετήσουν διάφορους στόχους όπως είναι οι οικονομικοί.

Σύμφωνα με τον Hoelscher, τη πολιτισμική κληρονομιά δύναται να την προσεγγίσουμε ποικιλοτρόπως και αρχικά μέσω εκδηλώσεων. Αυτή η πρακτική προβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά μέσω αντικειμένων, εικόνων και γεγονότων, ενώ δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ο πολιτισμός ενός κράτους συνδέεται πάντα και με κάποιο συγκεκριμένο τόπο. Τα διάφορα μνημεία και κτήρια τα οποία βρίσκονται και «αναπνέουν» σε κάποιο μέρος έχουν αποκτήσει μία θεμελιώδη και ουσιαστική ιστορική σχέση και σύνδεση με αυτό. Επίσης, δεν πρέπει να παραβλέπεται ούτε η παράμετρος του χρόνου σε σχέση με την πολιτιστικά τεκμήρια του παρελθόντος, καθώς όσο αυτός εξελίσσεται μέσα σε μια κοινωνία μεταβάλλει νοοτροπίες και αντιλήψεις.

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφέρουμε ότι εκτός από τα οικονομικά οφέλη της πολιτιστικής κληρονομιάς ένα κράτος έχει τη δυνατότητα να ασκήσει και πολιτιστική διπλωματία. Γλυπτά, πίνακες ζωγραφικής, μνημεία και γενικότερα τα έργα τέχνης έχουν ένα ιδιαίτερο τρόπο μέσω του οποίου ένα

κράτος όχι μόνο δύναται να αναπτυχθεί οικονομικά, αλλά και να ασκήσει αποτελεσματική εξωτερική πολιτική. Πώς γίνεται αυτό; Ένα έργο τέχνης για παράδειγμα έχει τη δυνατότητα να δημιουργεί και να ανοίγει διάλογο με το κοινό του, το οποίο μπορεί να προέρχεται από ένα διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο. Η πραγματοποίηση για παράδειγμα διάφορων και ποικίλων φεστιβάλ σήμερα τα οποία φέρνουν σε επαφή λαούς με διαφορετικά ήθη και έθιμα είναι μία πρακτική πολιτιστικής διπλωματίας. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το φεστιβάλ κινηματογράφου Θεσσαλονίκης ή αυτό του Τορόντο στον Καναδά, στα οποία κάθε χρόνο συρρέει πλήθος ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμικών ταυτοτήτων. Έτσι, με την υποστήριξη της πολιτισμικής κληρονομιάς μιας χώρας, τη διατήρησης και την ανάδειξή της μπορεί να ασκηθεί αξιόλογης δυναμικής πολιτιστική διπλωματία από ένα κράτος.

Συνοψίζοντας και με δεδομένο ότι ο κάθε λαός έχει μια ιστορική κληρονομιά που πρέπει να αναδειχθεί, οι αρμόδιοι επιστήμονες πρέπει να μην την αφήσουν στο παρελθόν. Με τη σωστή αξιοποίηση του πολιτισμού στο παρόν, τα οφέλη αυτού μεταλαμπαδεύονται στο μέλλον. Γι' αυτό το λόγο αυτός, είτε είναι υλικός, είτε είναι άυλος, πρέπει να προστατευθεί, να διατηρηθεί και να γίνει σεβαστός από το ευρύτερο κοινό.

Πηγή

Steven Hoelscher (2006). Heritage. Sharon Macdonald. A Companion to Museum Studies. Blackwell Publishing.

Χατζηανδρέου Κωνσταντίνος